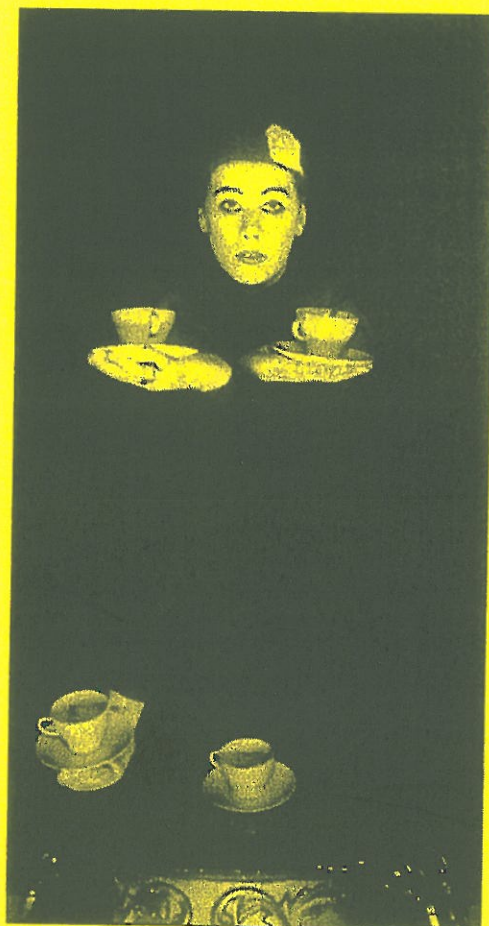

**UTVIKLING AV KULTURSKOLENE I NORGE
MÅL, INNHOLD OG STRATEGIER FOR
INNARBEIDING AV DE NYE KUNSTOMRÅDENE.**

**En rapport utarbeidet for Norsk musikk- og kulturskoleråd
April 2000 – Inger Anne Westby**

INNHALDSFORTEGNELSE

1.0. Innledning	3
1.1. Mandat	3
1.2. Sammendrag – anbefalinger av tema for utviklingsprosjekt	4
2.0. Hvilke utfordringer møter kulturskolene i den nye tusenåret?	5
2.1. Visjon og mål for kulturskolene i Norge	6
2.2. Målgrupper	6
3.0. Hvilket innhold bør kulturskolene utvikle for å møte nye utfordringer?	6
3.1. Faglig innhold med fokus på de nye områdene	8
3.2. Skal det være opplæring eller opplevelse ? Ja takk, begge deler!	9
4.0. Strategier for utvikling av de nye kunstområdene i kulturskolen	9
4.1. Det er viktig å se sammen mot samme mål	11

1.0. Innledning

Norsk kulturråd bevilget høsten 1999 kr. 350.000 til Norsk Musikk- og Kulturskoleråd. Pengene skal brukes i et utviklingsprosjekt for å bidra til at kulturskolene i Norge "utvikler seg til å bli tverrfaglige kulturinstitusjoner som bidrar aktivt til samspill og samarbeid mellom kulturlivet og skoleverket." (Brev av 20.09.99 fra Norsk kulturråd)

Styret i Norsk musikk- og kulturskoleråd gjorde følgende vedtak i styremøte 26.01.00:

"Styret tar saken til orientering og følger opp videre søknader til Norsk kulturråd på bakgrunn av utredningen. Styret holdes orientert om utredningsarbeidet.

Lidvin Osland, Vebjørn Hagene Thoe og Wilhelm Dahl får i oppdrag å nedsette en referansegruppe."

Referansegruppen har bestått av:

Irene Valstad Simonsen
Lidvin Osland
Margrete Gunnes
Anne Lise Skift
Marit Jacobsen
Kirsti Ulvestad

Norsk kulturråd
Norsk Musikk- og Kulturskoleråd
Norsk Kunsts skoleråd
Fellesrådet for kunstfagene i skolen
Norsk Musikkråd
Norsk Musikk- og Kulturskoleråd,
teaterfagkonsulent

Referansegruppen har hatt 1 dagsmøte. Den øvrige kontakt i gruppen har skjedd pr. e-post og telefon.

Utredningsenheten i Norsk kulturråd har hatt utredningen til gjennomsyn.

1.1. Mandat

Mandatet for utredningen er beskrevet i brev av 20.09.99 fra Norsk kulturråd:

"Norsk kulturråd ønsker å medvirke i en prosess der kulturskolene utvikler seg til å bli tverrfaglige kulturinstitusjoner som bidrar aktivt til samspill og samarbeid mellom kulturlivet og skoleverket.

Med dette som utgangspunkt bevilges kr. 350.000 til planleggingsfasen i et utviklingsprosjekt der det forutsettes et samarbeid mellom Norsk Musikk – og Kulturskoleråd og Norsk Kunsts skoleråd. Prosjektet skal munne ut i en rapport som konkretiserer mål, innhold og strategi for hvordan kulturskolene skal gi tilbud innenfor de nye kunstområdene.

Utredningsrapporten må sendes Kulturrådet innen 1.5. 2000 og vil være grunnlag for en eventuell bevilgning til et toårig oppfølgingsprosjekt. Norsk kulturråds eventuelle engasjement i et slikt oppfølgingsprosjekt vil også være avhengig av Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementets intensjon og oppfølging i forhold til den fremtidige utvidede kulturskolen.

Det bør nedsettes en bredt sammensatt referansegruppe for utviklingsprosjektet som reflekterer de forskjellige områdenes egenart.”

Norsk Musikk- og Kulturskoleråd har i Notat fra Irene Valstad Simonsen 4.11.99 fått bekreftet at de bevilgede midler kan brukes til å ansette en person innenfor et av de nye fagområdene. Fra og med februar 2000 er stillingen som fagkonsulent i teaterfag besatt.

Innholdet i denne rapporten skal danne grunnlaget for at Norsk kulturråd kan vurdere å bidra økonomisk til et toårig utviklingsprosjekt. Det går ikke fram av mandatet hvordan et slikt utviklingsprosjekt er tenkt gjennomført, og det er ingen antydninger om økonomiske rammer for et slikt prosjekt.

Noen aktuelle problemstillinger som ble drøftet i referansegruppen 28.03.00:

- Er det **de enkelte kulturskoler** som er målgruppe for utviklingsprosjektet? (Utviklingsarbeid på kommunenivå?)
- Er det **de enkelte fagområder** og deres **innholdsmessige egenart** som skal være mål for et utviklingsprosjekt?
- Er det **nye arbeidsmåter** på tvers av **faggrensene** som skal være målet?
- Kan **veiledning og oppfølging** av kulturskoler/kommuner være mål for prosjektet?
- Er **strategier for administrative og politiske veivalg** i den enkelte kommune et aktuelt tema for et utviklingsarbeid?

1.2. Sammendrag – Anbefalinger av tema for utviklingsprosjekt.

Referansegruppens drøftinger konkluderte med følgende prioritering av områder:

1. Strategier for administrative og politiske veivalg i den enkelte kommune for å nå målet om bredde og kvalitet i tilbudene er et område hvor kommunene etterspør kompetanse og veiledning. Dette området kan sees i nær sammenheng med veiledning og oppfølging i utvikling av nytt innhold og nye arbeidsmåter.
2. Referansegruppen mener det er viktig å prioritere oppbygging av de enkelte fagområdenes egenart. Referansegruppen anbefaler å prioritere oppbygging av de nye fagområdene **før** en satser stort på tverrfaglige utvikling. Det er behov for en ”Rammeplan for kulturskoler” som kan beskrive de nye fagområdene, og det er behov for tilbud om etterutdanning og kompetanseutvikling innenfor alle fagområdene.
3. En Rammeplan som beskriver innholdet i kulturskolene vil også få betydning for de utdanningsinstitusjoner som utdanner personalet til kulturskolene, både med tanke på grunnutdanning og videreutdanning.

2.0. Hvilke utfordringer møter kulturskolene i den nye tusenåret?

1. "Det nye samfunn som våre barn skal lære seg å styre, er mer åpent og usikkert enn på noe annet tidspunkt i historien."
2. "Vi burde være langt mer opptatt av at de fleste elever ikke får brukt seg selv og utviklet sine talenter i skolen."

(Per Dalin, Aftenposten 06.04.99)

Disse to utsagnene kan illustrere noen av de utfordringene kulturskolene står overfor. Stadig flere blir klar over at grunnskolen har fått seg pålagt et stort ansvar for barn og unges totale utvikling, og stadig flere kommuner melder om økende problemer med barn som ikke finner seg til rette.

Det har helt siden musikkskolene startet opp på 70-tallet, vært en forventning om at musikkskolene skulle være et verdifullt bidrag til opplæring og utvikling utover det tilbudet obligatorisk skole kan gi. Forventningene har altså endret seg **fra å være et tilbud om ekstra stimulans, til å bli en forventning om å bidra til en grunnleggende nødvendig stimulans i barn og ungdoms oppvekstmiljø.**

Denne endringen i forventning til kulturskolen har stor betydning både for målene, innholdet og organiseringen av skolene. Fra å være et tilbud for en relativt liten andel av det totale elevtall i grunnskolen, skal nå tilbudet både utvides til å gjelde alle kunstuttrykk samtidig som variasjon og bredde i arbeidsmåter og organisering skal gjøre det tilpasset langt flere elever.

Utfordringen for den enkelte kulturskole ligger i å ta vare på de gode erfaringene man har **samtidig** som man skal utvikle nytt innhold og nye arbeidsmåter. Å drive en slik utviklingsprosess krever stor endrings-vilje og -kompetanse hos ledere og politikere.

Grunnskole og videregående skole trenger kulturskolenes aktiviteter både for å ivareta elevenes behov for estetiske opplevelser og opplæring og for å kunne gjennomføre mange av intensjonene i L-97 og R-94.

I innledningen til L-97 heter det:

"Opplæringens mål er å utvide barns, unges og voksnes evner til erkjennelse og opplevelse, til innlevelse, utfoldelse og deltakelse." (s.15)

Det er ikke vanskelig å se kulturskolenes arbeid med elevene som et vesentlig bidrag til opplæringens mål og til å oppfylle målet om det integrerte menneske:

"Sluttmålet for opplæringen er å anspore den enkelte til å realisere seg selv på måter som kommer fellesskapet til gode – å fostre til menneskelighet for et samfunn i utvikling." (L-97 s. 50)

Den største utfordringen kulturskolene står overfor er kanskje å få aksept for at dersom kulturskolenes bidrag til barn og unges utvikling ikke er et "luksus- tilskudd" men nødvendig "sikrings-kost", da vil det være "samfunnets ansvar å se til at lik rett til utdanning blir reell" (L-97, s.15)

Sett på denne bakgrunn blir utvidelse av kulturskolenes virksomhet både faglig, organisatorisk og i volum, ikke bare et kulturpolitisk spørsmål, men et utdanningspolitisk ansvar.

2.1. Visjon og mål for kulturskolene i Norge

En visjon for kulturskolene i Norge kan være:

"Alle kommuner i Norge skal ha kulturskoler hvor barn og unge kan utvikle sin uttrykksevne innenfor ett eller flere kunstfag. Kulturskolen kan være med på å styrke barn og unges selvtillit og gi dem glede i livet."

Kulturskolen skal arbeide for å realisere denne visjonen gjennom følgende mål:

- Gi barn og unge kunnskaper og ferdigheter som gir mulighet for deltagelse i kunstfaglig virksomhet
- Styrke selvtillit og glede over skapende og utøvende virksomhet
- Gi et allsidig og kvalitativt godt tilbud tilpasset målgruppenes forutsetninger
- Bidra til et helhetlig oppvekstmiljø for barn og unge der opplevelser og opplæring sees i sammenheng.
- Utvikle samarbeidet mellom organisasjoner og institusjoner som har ansvar for barn og unge.
- Utvikle aktiviteter tilpasset lokale kulturvariasjoner i den enkelte kommune

2.2. Målgrupper

- Alle kommunenes innbyggere
- Barn 0-6 år
- Barn 6-12-år
- Ungdom 12-20
- Voksne

Referansegruppen er av den oppfatning at barn og unge bør være prioriterte målgrupper dersom man av økonomiske eller andre grunner er nødt til å begrense tilbudet.

3.0. Hvilket innhold bør kulturskolene utvikle for å møte nye utfordringer?

De nye forventningene som kulturskolene stilles overfor kan formuleres som utfordringer den enkelte kommune må ta stilling til hvordan de vil møte. ("Kulturskolen – kunststykket i kommunenes satsing for et rikere lokalmiljø" Eikemoutvalget s. 39 ff.)

- **Forventning om å kunne gi et bredt tilbud**

Et bredt tilbud betyr både bredde i antall aktiviteter/fag og bredde innenfor hvert område. Det bør finnes valgmulighetene både i omfang, dybde, forpliktelse over tid og gjennom alternativer for organisering. Kulturskolen skal både kunne gi tilbud til å være med i prosessorientert arbeid (for eksempel en scenisk produksjon) og til å følge undervisning over lang tid der innlæring av ferdigheter er en stor del av innholdet.

- **Forventning om å kunne nå en bredt sammensatt målgruppe**

Et kommunalt kulturskoletilbud skal i prinsippet være åpent for alle kommunens innbyggere, men med hovedansvar for å gi tilbud til barn og ungdom.

Kulturskolene har en unik mulighet som grunnskole og videregående skole ikke har; nemlig mulighet til å sette sammen grupper av mennesker på tvers av alder, nivå og kunnskap dersom det er ønskelig. Felles interesse for et område og frivillighet er avgjørende for deltakelse og motivasjon. Dette er en viktig kilde til deltakelse som skoleverket for øvrig har begrensede muligheter til å ta hensyn til. Her kan samspillet mellom skolen og kulturlivet bidra til større valgmuligheter og mangfold.

- **Forventning om kvalitet i alle aktiviteter og på alle nivå**

For å sikre kvaliteten i kulturskolenes tilbud er det viktig å rekruttere kvalifiserte fagpersoner innenfor de fag/aktiviteter skolen tilbyr. Kvalifisert personale betyr fagpersoner med evne og interesse for å formidle kunsthøgskole til barn og unge.

For å sikre stabilitet i tilbudene er det viktig å tilby personalet kompetanseutvikling i stillingene. Dette kan bidra både til å sikre kvalitet og til å utvikle nytt innhold og arbeidsmåter. Kulturskolene bør dra nytte av de muligheter som finnes til samarbeid om etterutdanning av kommunens kulturarbeidere.

- **Forventning om å være tilgjengelig og synlig i det kommunale kulturlivet.**

Kulturskolene forventes å være en levende og aktiv del av kommunens kulturliv. Det forutsetter at kulturskolen prioriterer utadrettet virksomhet som kommer både elever og de øvrige innbyggere til gode, som for eksempel forestillinger, utstillinger, konserter, festivaler, ungdomskulturmønstringer m.m.

- **Forventning om å være et kommunalt ressurs- og kompetansesenter for alle kunst- og kulturaktiviteter**

For å kunne innfri en slik forventning stilles det krav til ledelse og veiledningskompetanse i kulturskolen innenfor alle kunstuttrykkene. Det forutsetter stor bredde i kunnskap og ferdigheter hos personalet og det krever ledelse som ivaretar mange ulike brukergruppers behov. Et kommunalt ressurs- og kompetansesenter vil kunne bidra til samordning og samarbeid mellom kulturlivet og skoleverket, mellom opplæring og opplevelse.

- **Forventning om å være en kulturell møteplass**

For å sikre gode oppvekstmiljø er det viktig å skape gode møteplasser utenfor de private hjem. Kulturskolen kan være en slik møteplass;

- For barn og voksne
- For amatør og profesjonell
- For utøver og publikum

3.1. Faglig innhold med fokus på de nye områdene

Musikkskolene har hatt en lang tradisjon på instrumental- og vokal opplæring. De siste årene har mange musikkskoler utvidet sine tilbud både innenfor musikkfaget og ved å etablere tilbud innefor de nye områdene.

Alle kunstuttrykk har sin egenart, men det betyr ikke at det ikke kan være fruktbart å lære av hverandre. Fordi musikk har en så etablert tradisjon, er ikke musikkfaget det faget som trenger størst oppmerksomhet. Samtidig er det stort behov for nytenkning innenfor musikkfaget også. Ved å stimulere til samarbeid over faggrensene, kan både de nye uttrykkene få sin prioriterte plass samtidig som musikkfaget inspireres til å gå inn i nye samarbeidsrelasjoner.

Hvert kunstfag har sine særtrekk med hensyn til balanse mellom innlæring av ferdigheter og behov for utadrettet virksomhet. Tilbudene i kulturskolen må både ivareta den enkelte elevs behov og sikre at balansen mellom vektlegging av resultater/produkter og prosesser ivaretas. Et samspill mellom fagene i utvikling av arbeidsmåter som ivaretar begge perspektiv, vil være spennende for utvikling av kulturskolenes innhold, arbeidsmåter og kvalitet.

Mulige utviklingsprosjekt:

- Faglig utvikling av de nye kunstuttrykkene med vekt på nyskaping og eksperimentering.
- Tverrfaglige prosjekter for å utvikle nye samarbeidsmetoder og gi elever muligheter til å prøve ulike uttrykk.
- Tverretatlige prosjekter for å fange opp nye målgrupper og for å øke samarbeidet om barn og unge i kommunen.
- Verksted/fabrikk – prosjekt for å ivareta de som ønsker å arbeide i et tidsbegrenset prosjekt og er opptatt av et resultat som kan framstilles eller framvises.
- Festivaler/Mønstringer for å ivareta bredde, for å sikre at kulturaktiviteter blir synlige for publikum og for å initiere samarbeid og samspill mellom kulturliv og skole.
- ”De unges Hule – De unges utkikkspost” - Bidra til å skape arenaer for innlevelse og uttrykk.

3.2. Skal det være opplæring eller opplevelse ? Ja takk, begge deler!

For å nå målsettingen om en tilgjengelig og synlig kulturskole, er det viktig å vektlegge den utadrettede virksomheten like sterkt som den ordinære undervisning. Det betyr at utadrettet virksomhet i form av konserter, forestillinger, utstillinger og festivaler må være en del av den virksomhet alle elever får anledning til å delta i. Det betyr også at kulturskolen i sine planer for virksomheten må sette av ressurser økonomisk, faglig og tidsmessig til denne aktiviteten. For mange unge kan mulighetene for variasjon i deltakelse, være en nødvendig tilpassing til andre ønsker/forpliktelser.

Faglig sett kan en større vekslning mellom innlæring av ferdigheter og muligheter for opplevelse gjennom å møte et publikum, være et verdifullt bidrag til utvikling av kulturskolen. Samspillet med andre utøvere, både innenfor eget fag og på tvers av faggrenser, gir barn og unge nye impulser og et viktig bidrag til læring som det kan være vanskelig for en lærer alene å gi. Å få oppleve at egen kunnskap og ferdighet er verdifulle på ulike opplæringsarenaer fremmer motivasjon og læringslyst.

4.0. Strategier for utvikling av de nye kunstområdene i kulturskolen.

Det er kommunene som eier og driver kulturskolene i Norge. Statsstøtten gir noen retningslinjer for organisering av det totale tilbudet som forutsetning for å motta statsstøtte. Men når det gjelder mål, målgrupper, innhold og lokale strategier er dette helt og fullt kommunenes eget ansvar. Viktige faktorer for å drive fram utviklingsarbeid vil være **økonomisk og faglig støtte**.

Strategier for utvikling må ta hensyn til lokale variasjoner. Samtidig er det viktig å få noen sentrale føringer for hvilken utvikling en ønsker av kulturskolene i Norge.

For å kunne bidra til å gi kommunene den nødvendige faglige og økonomiske støtte vil Norsk Musikk- og Kulturskoleråd arbeide etter følgende strategier:

- **Bidra til at det utarbeides ny "RAMMEPLAN FOR KULTURSKOLER".**

Arbeide for at **hvert fagområde gis rammebetingelser** som sikrer kvalitet i tilbudene og muligheter for fordypning. Norsk Musikk- og Kulturskoleråd vil ta initiativ til at det utarbeides ny "Rammeplan for kulturskoler" som inkluderer de nye kunstuttrykkene. En slik plan kan både gi den nødvendige faglige forankring og bidra til å sikre rammebetingelser for fagene. Arbeidet skal ha som mål å utvikle en bred faglig plattform for kulturskoledrift. For de nye kunstuttrykkene må rammebetingelser også inkludere egnede lokaler og utstyr for å sikre kvalitet i tilbudene.

- **Gi kommuner og kulturskoler nødvendig faglig støtte og veiledning.**

Arbeide for å kunne **tilby veiledningstjenester** i en periode hvor det vil være urealistisk at hver kommune selv kan skaffe seg spisskompetanse på de nye områdene. Veiledningstjenesten bør dra nytte av de positive erfaringene som er gjort gjennom PSM (Positivt skolemiljø) både hva angår organisering og gjennomføring av kompetanse-oppbygging i nettverksorganisering mellom skoler/kommuner/regioner.

Den største utfordringen kulturskolene vil stå overfor i innføring av de nye kulturuttrykkene, er å skaffe faglig kvalifiserte lærekrefter. Derfor blir muligheter for å bygge opp og utvikle ny kompetanse en stor oppgave de nærmeste årene. Det er viktig å presisere at innholdet i en slik kompetanseoppbygging må ta utgangspunkt i de behov kulturskolene selv signaliserer for sine lærere, og at de behov tar hensyn til samspillet mellom skoleverket og kulturlivet.

- **Etablere faglige nettverk innenfor de nye kunstfagene.**

Arbeide for å gi **de nye kunstområdene første prioritet når det gjelder innholds- og metodeutvikling innenfor kulturskolens rammer.** De nye kunstområdene innehar en annen kompetanse når det gjelder innhold og arbeidsmåter enn musikkfaget tradisjonelt har hatt. Kulturskolene trenger denne bredde i opplæringen for å nå målene om en skole med kvalitet og mangfold. Norsk Musikk- og Kulturskoleråd vil iverksette konkrete stimulerings tiltak, samarbeide med andre organisasjoner/institusjoner om kurstiltak og initiere pilotprosjekt som kan sikre en bred kunst- og kulturfaglig kompetanse i kulturskolene.

I neste fase bør **tverrfaglighet i innhold- og metodetenkning** være et prioritert område. Det er viktig for kulturskolenes troverdighet som base for kulturelt mangfold.

- **Gi faglig og økonomisk støtte til pilotskoler/-kommuner som iverksetter lokalbaserte samarbeidsprosjekt.**

Arbeide for at det legges til rette for **tverrfaglige prosjekter** basert på lokale ønsker og forutsetninger, kvalitet og barn/unges ønsker og behov. Lokale forutsetninger (for eksempel natur, kultur, historie) skal utnyttes i samarbeid med lokale kultur-institusjoner og organisasjoner. Muligheter for å gi støtte til utviklingstiltak innenfor prioriterte områder opprettholdes, og det bør oppmuntres til å tenke "på tvers" både av faggrenser og kommunegrenser.

- **Arrangere konferanser/kurs i samarbeid med andre organisasjoner/institusjoner der felles ansvar for barn og unges oppvekstmiljø er tema.**

Arbeide for at **alle som har ansvar for barn og unge i kommunene ser sin virksomhet i et helhetlig perspektiv.** Det betyr å prioritere prosjekter som kan fremme **samarbeid om barnas behov og ønsker.** Både den obligatoriske skolen og de frivillige opplærings-arenaene har målområder der felles satsing vil være klok strategi. Kulturskolene er i en viktig posisjon mellom skole og kulturliv, denne posisjonen gir muligheter som skoleverket ikke har.

- **Bidra til at utdanningsinstitusjoner og opplæringsorganisasjoner samarbeider om å utvikle ny kunnskap og kompetanse innenfor kulturskolens områder.**

Arbeide for å systematisere behovet for **etterutdanning og kompetanseutvikling** innenfor alle fagområdene. Norsk Musikk- og Kulturskoleråd vil i samarbeid med andre organisasjoner og institusjoner legge til rette for kompetanseutvikling som kan tilpasses lokale behov. Dette er en oppgave både for organisasjonene, høyskole- og universitetssystemet og for KUF. Å skape kultur-baserte arbeidsplasser i hele landet er også et viktig distriktpolitisk tiltak.

4.1. Det er viktig å se sammen mot samme mål.

I løpet av høsten år 2000, skal Norsk Musikk- og Kulturskoleråd og Norsk Kunstscoleråd avholde felles Landsmøter. En mulig sammenslåing av de to organisasjonene til Norsk kulturskoleråd, vil da bli avgjort. Det forventes at en sammenslåing vil kunne gi større effekt i forhold til planlegging og utvikling av kulturskolene dersom en får en samlet, faglig sterk og godt organisert utviklingsenhet. Det synes ikke å være uenighet verken i fagmiljøene eller i organisasjonene om dette.

Med 404 kommuner som medlemmer og med en samlet årlig investering på omkring ½ milliard kroner, er de norske kulturskolene en betydelig kulturinstitusjon. For å sikre kvalitet og stabilitet i den videre utviklingen, trenger kommunene råd og veiledning nå. I en utviklingsfase på 1-2 år, må en belage seg på støtte fra flere hold for å kunne gi kulturskolene den hjelp de trenger. For å kunne opptre med faglig troverdighet i dette arbeidet må Norsk Musikk- og Kulturskoleråd ha faglig bredde i egen organisasjon. På sikt forventer en at KUF tar et større økonomisk ansvar for å kunne tilby kommunene denne faglige veilednings-tjenesten.